

קיימות ואיכות הסביבה

דברי ברכה

גדעון בכר*

שנת 2020 תישמר לדורות בזיכרון הקולקטיבי שלנו בשל ההשלכות הכבדות של מגפת הקורונה, אך ייתכן שברטרסופקטיבה היסטורית היא תיזכר גם כשנת המפנה ביחסה של האנושות לאקלים ולסביבה. מן השפל העמוק שאליו הגענו בזמן המגפה, החלו צמיחה רעיונית חדשה ורצון ליצור מערכת יחסים בונה וחיובית בין האדם לסביבתו הטבעית.

בשנת 2020 הפך השיח האקלימי והסביבתי לנושא מרכזי בתקשורת, ביחסים הבין-לאומיים ובין מדינות ובשיח הציבורי בכלל. הקריאות לשיקום כלכלי ירוק מתוצאות המגפה, שמטיב עם הסביבה ומונע שינויי אקלים, נשמעו מצידם של ארגונים מרכזיים, ולא דווקא סביבתיים, כמו ה-OECD, פורום דבוס, ארגוני האו"ם ואינ-סוף ארגונים שאינם ממשלתיים, תאגידים ואזרחים ברחבי העולם. הם הדגישו כי התאוששות ירוקה מיטיבה עם הכלכלה, יוצרת מקומות עבודה חדשים ומחזקת את המשק.

אלה באו לידי ביטוי בהכרזה של למעלה מ-100 מדינות על כך שבכוונתן להגיע ל"סך אפס פליטות" (net zero emissions) עד אמצע המאה. דהיינו, מצב שבו כלכלותיהן לא תפלוטנה יותר גזי חממה, ואת המעט שתפלוטנה – תדענה לתפוס ולאכסן. הן כללו, בין היתר, את האיחוד האירופי, יפן, דרום קוריאה, דרום אפריקה, ארגנטינה וסין, שהכריזה על "אפס פליטות" עד 2060.

מגמה זו קיבלה חיזוק משמעותי ביותר עם חזרת ארצות הברית להסכם פריז ועם עמדת מנהיגות עולמית אקטיבית מאוד בתחום. ארצות הברית הצטרפה ליעד של "אפס פליטות" עד 2050 וכינסה פסגת מנהיגים מיוחדת ביום כדור הארץ 2021.4.23–22 בהשתתפות 40 ראשי מדינות, ביניהן ישראל.

בפסגה הכריזו כמה מהכלכלות הגדולות בעולם על יעדי אפחות (mitigation) של פליטות גזי חממה נוספים עד 2030 ועד 2050. לפי הדו"ח החשוב מאוד שפרסמה בחודש מאי השנה הסוכנות הבין-לאומית לאנרגייה – IEA, מדובר כבר במדינות האחראיות ל-70% מסך פליטת גזי החממה בעולם. על מחויבות זו חזרו גם מדינות ה-G7 (ארצות הברית, קנדה, בריטניה, גרמניה, צרפת, איטליה ויפן) בפסגת מנהיגיהן בחודש יולי השנה.

למגמה זו מצטרפים ביתר שאת תאגידים בין-לאומיים גדולים, חברות, בנקים בין-לאומיים, חברות ביטוח ועוד, שבראייתם – המשך תמיכה במיזמים מבוססי אנרגייה פוסילית וכלכלת דלקים מאובנים מהווה סיכון עסקי בלתי סביר ומאיים על עתיד האנושות.

את כל אלה ניתן לכוון בשם "מהפכת האקלים". זו מהפכה חסרת תקדים בדרך שבה אנו מייצרים אנרגייה וצורכים אותה. היא בתורה משפיעה על הכלכלה, החברה, תהליכי הייצור,

* שגריר, שליח מיוחד לשינויי אקלים וקיימות, משרד החוץ.

הסחר הבינ-לאומי ועוד, ומכאן גם על יחסי החוץ של מדינות. מי שלא יידע להתאים את עצמו למציאות החדשה – בין אם מדינה, חברה פרטית או תאגיד בין-לאומי – צפוי להיפגע. מי שיידע לזהות את שדה ההזדמנויות העצום הנפתח כעת עבור טכנולוגיות חדשות, ישמור על יתרונו התחרותי.

הלחץ להפחית פליטת גזי חממה הולך וצובר תאוצה בעולם, כאשר יותר ויותר ניכרות התוצאות ההרסניות של משבר האקלים הבאות לידי ביטוי בסופות, הצפות, שרפות, גלי חום, עליית פני הים, התמוססות קרחונים ועוד. אין אף מדינה או מקום בעולם שהם חסינים להשלכות משבר האקלים.

הולכת ומתגבשת ההכרה כי היעד שנקבע בהסכם פריז להימנע מרף החצייה של התחממות גלובלית של 2 מעלות צלזיוס אינו מספק, ויש לפעול למען הימנעות מחצייה של 1.5 מעלות – כפי שהוזכר כשאיפה בהסכם פריז. זאת, משום שההבדל ביניהם הוא דרמטי, בין היתר, על עליית גובה פני הים, אובדן המגוון הביולוגי, הצטמצמות כיפת הקרח בקוטב הצפוני וההשקעה הכספית העצומה שתידרש לצורך אדפטציה.

הנתונים של ההתחממות מראים עלייה עקבית. כל שנה שעוברת היא כמעט חמה יותר מקודמתה, כאשר שנת 2020 היא ככל הנראה השנה החמה ביותר שנמדדה אי פעם, ושיעור ההתחממות הגלובלית הממוצע עומד כבר על כ-1.2 מעלות מאז המהפכה התעשייתית. על רקע כל זה ברורים תחושת הדחיפות הבינ-לאומית והרצון למנוע אסון. COP26 – מפגש האקלים השנתי הגדול ביותר שבו מקבלות מדינות העולם החלטות חשובות בנושא משבר האקלים – שיכונס בראשות בריטית בחודש נובמבר השנה נתפס כאירוע החשוב ביותר בתחום שינויי האקלים מאז הסכם פריז ב-2015 וכנראה כאירוע הבינ-לאומי המרכזי ביותר השנה. הוא יכלול גם פסגת מנהיגים ב-2.11.1.

בכדי שנימנע מחציית הרף של התחממות של 1.5 מעלות, עלינו לנקוט כמה צעדים מידיים, כגון התייעלות אנרגטית, מעבר לאנרגיות מתחדשות, מעבר לחקלאות מחדשת ומקיימת, פיתוח טכנולוגיות חדשות ומתן משקל גדול יותר למרכיבים צמחיים בתזונתנו.

את כל אלה יש ללוות ברגולציה וחקיקה ברמה הלאומית בכדי לאפשר את השינוי ולייצר כלכלה, חברה ומדינה החסינות מפני תוצאות משבר האקלים והמשברים הסביבתיים האחרים, כמו אובדן המגוון הביולוגי, משבר המים העולמי ותהליכי מדבור. העבודה הפנימית היא חשובה מאין כמוה. מכאן שישנה חשיבות רבה מאוד למחקרים אקדמיים בעברית, המותאמים לקהל הישראלי של מקבלי החלטות, החוקרים באקדמיה, הסקטור הפרטי והחברה האזרחית בישראל, כמו גיליון זה של כתב העת של מרכז חת לחקר התחרות והרגולציה, הממחיש היטב את כיווני הפעולה שאותם יש לנקוט כבר כעת, ויפה שעה אחת קודם.